

LA CREU DEL PUIG D'OLORDA

JOSEP M. JORDÀ I CAPDEVILA
Estudis local

Articles

Hi ha una dita popular que diu: *Quan les noies estan casades surten els bons partits*. En els llibres, en el cas d'una segona edició s'hi fa constar: "corregida i augmentada"; això vol dir que s'han localitzat errors i que han aparegut noves dades.

Per raó d'haver publicat el llibre intítulat *Santa Creu d'Olorda - Història d'un poble que no pogué reeixir*, del qual sóc autor, una trucada telefònica del senyor Miquel d'Ossó i Rius, de Sant Feliu de Llobregat, m'informava que, per parentiu amb els Font del Sol, posseïa documentació en la qual es descriuen les vicissituds de la creu del puig d'Olorda. Convinguda una entrevista, em va facilitar fotocòpia de diversos documents. També a l'Arxiu Comarcal de Sant Feliu de Llobregat he trobat noves dades, especialment en uns articles del reconegut investigador que fou Llorenç Sans, i publicats a la revista local *Va i Ve*. La meua vocació d'investigador de la història d'aquestes terres em va ser amatent, ja que eren documents nodridors de vivències ignorades per part meua.

Si bé de la creu en vaig parlar en el llibre abans esmentat, he cregut adient fer un recull monogràfic, on s'aporten nous detalls, ja que la documentació que m'ha estat facilitada, més d'altra procedent de l'esmentat investigador Llorenç Sans, permeten fer-ne una explicació més àmplia, detallada i anecdòtica, que ara, per invitació del Centre d'Estudis Comarcal del Baix Llobregat, insereixo en aquestes pàgines.

* * *

Parlar de la creu del puig d'Olorda o de Santa Creu d'Olorda és parlar del símbol d'aquest lloc i d'aquesta muntanya; un signe testimonial d'una història.

Diverses referències ens informen que en el puig d'Olorda, abans que s'aixequés la creu que va fer construir la família Font del Sol, en una època propietaris del mas can Marc, hi havia existit una creu de pedra, potser de terme, ja que hi havia uns vestigis amb unes

escales de pedra. En molts pobles hem vist que la creu de terme, generalment d'estil gòtic, és situada a l'entrada del poble, en un talús al bell mig d'un recinte construït amb carreus i lloses més o menys regulars, que atia la flama de l'esperit del caminant.

La llegenda

Abans d'entrar en la ressenya de les vicissituds de la creu, permeteu-me que transcrigui en aquest recull monogràfic una llegenda o rondalla referent a la creu de Santa Creu d'Olorda; si bé la vaig publicar en el llibre abans esmentat, crec que ara hi he de donar cabuda.

Francesc Rodon i Pujol, autor del llibre *Palau i Vila de Molins de Rei*, en un programa de la Festa Major de la vila de l'any 1912,¹ va inserir una rondalla que, segons deia, un vellet li va contar (i que transcrivim havent-ne actualitzat l'ortografia) sobre la creu del pic d'Olorda. No era la veu de la història, sinó la de la tradició mítica o d'una llegenda:

Molt sovint a l'entorn del puig es formaven unes boires que caminaven lentament, i el vent les engruixia; negres com la nit, baixaven del cim de la muntanya a la plana, i desprenien grossa gotellada, seguida de seca pedregada amb fort terrabastall de tronada, que devastava els conreus de tota la plana. En esclatar la tempesta, els boscos s'estremien, l'huracà els arbres arrencava i el foc del llamp fonament removia tota la contrada, mús-tigues les pobres flors quedaven i les fulles cobrien la terra caigudes de sos tanyes.

En la clasta, tremolaven de por els animals, udolaven tristament els gossos i, a desgrat seu, sortien de son cau les feres.

El pagès no parava de plorar en veure enrunats sos conreus; a son entorn contemplava corsecant-se sa muller, morint de fam sos tendres fillets. Invocava Déu i se li mostrava sord a la seva pregària, implorava almoïna, i l'almoïna moria al ressò de ses paraules; mes ell tenia

fe, i no creia que vingués de Déu tanta desventura. Un dia observà que la maleïda boira sortia d'un gorg, en el qual la seva àvia li deia que tenien son palau les bruixes, i compregué ben prompte la causa d'aquell flagell. Des de llavors notà que quan començava la terrabastada se commovien les margenades amb infernal soroll i s'assegurà que la boira no era una altra cosa que el vel que els mals esperits i bruixes encobria, i fins una volta cregué sentir ses feréstegues rialles triomfals després de la tempesta.

Els bons frares del convent de Torre Llimassa, desitjosos de posar remei a tanta desventura, convocaren els fidels de l'encontrada. Al pausat i lent ressò de la campana, puig amunt s'encaminaven resant salms que eren repetits amb fervor pels creients; des del cim, les boires maleïren, conjuraren la muntanya i manaren clavar en el cim més alt del puig d'Olorda una creu on devien desfer-se per sempre més les tempestes i fugir les bruixes a l'abim.

Després de tan pietosa cerimònia és fama que no han vingut més del puig les pedregades.

El segell municipal

Molt abans que s'aixequés la creu feta construir pels Font del Sol, en el segon segell municipal de Santa Creu d'Olorda que es coneix, de forma ovalada, aquest del període 1855-1915, sense cap pretensió heràldica, hi havia dibuixada una ermita o capella solitària i, volent representar l'orografia del lloc, unes muntanyes, i al cim d'una d'elles hi havia una creu, orlada amb la llegenda *Alcaldia Constl. de Santa Creu d'Olorde*, segell que segurament tenia en compte la creu –de terme o no– a la qual ens hem referit. En el primer segell hi havia com a figura central la de la compatrona santa Helena, orlada amb la llegenda *Santa Creu de Olorde*.

Santa Creu era el nom de la parròquia; Olorda, el nom del lloc. Però amb el temps van passar a denominar-se, el lloc i el municipi, Santa Creu d'Olorda.

La cartografia

Diversa és la cartografia sobre Santa Creu d'Olorda, però per a aquest treball ens quedem amb el mapa molt detallat que va editar l'any 1956 el que fou rector (1954-1963) de la parròquia de Santa Creu d'Olorda, mossèn Trinitat Prat i Prat, persona molt interessada en la història, el qual va recollir molta documentació i va escriure diversos articles sobre la contrada del Llobregat. En el mapa hi són situades les diverses

casos que encara quedaven del dispers hàbitat parroquial. Hi és situat el lloc del puig d'Olorda amb la creu, a 435 m, i també can Marc, a uns 140 m d'altitud; bastant a prop s'hi emplaça la font de mina que abastava el mas, tot prop dels coneguts Quatre Camins, un dels quals condueix a Sant Feliu de Llobregat. Com a masies veïnes tenia can Ferriol, can Parellada i can Messeguer, masies que encara resten en peu, de manera que deixen constància d'un passat rural i d'una estampa bucòlica.

Can Marc

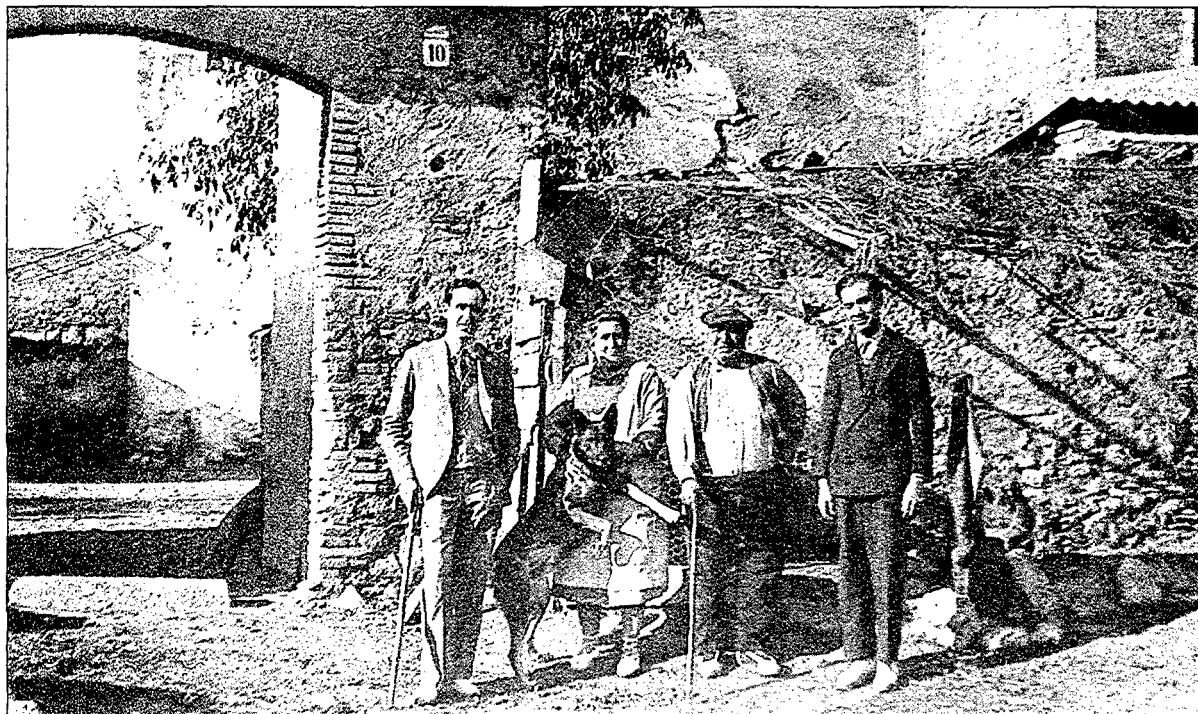
En el llibre *Recull de petites excursions*, de Rafel Dalmau i Ferreres, de l'any 1930², es fa la següent descripció d'itineraris:

Del peu de la Creu surten dos camins: un que va cap a Molins de Rei (1 hora) i un altre que, passant pels avencs –força curiosos per la seva profunditat, estalactites, i els estudis geològics que hi han tingut lloc–, va a Sant Feliu de Llobregat, passant per **can Marc** [*el remarcat és nostre*] i sempre en direcció S; arriba a Sant Feliu al cap de cinc quarts de baixada.

Segons les dades del senyor Llorenç Sans, el 20 de juny de 1655, Joan Vilaseca va comprar la finca a l'encant públic (en subhasta) als marmessors de Caterina, viuda de Pau Grau de la Gleva; aquests eren grans propietaris que incloïen la finca avui coneguda per l'ermita de la Salut; a més, aquestes terres, des del segle XII estaven sota domini del monestir de Sant Cugat del Vallès.³ De la dinastia Vilaseca va passar, el 22 de març de 1684, als Argemir, uns menors hereus de Maria Àngela d'Argemir i Creixell, vídua del magnífic Onofre d'Argemir, ciutadà honrat de Barcelona; els menors estaven representats pel canonge de la Catedral de Barcelona Pere Roig i Morell.⁴

L'any 1716 era propietat de Felip Espina. L'any 1718 actuaven la seva vídua Cecília i el seu fill Rafel. El 1744 **Joan March**, cordoner, va comprar la finca a Rafel Espina. El nom popular de can Marc –amb l'ortografia que el reconeixem ara– havia de perdurar: ho seria durant tres segles, fins a la seva desaparició. Els Espina i els March –aquest, tal com hem dit, era cordoner– a mitjan segle XVIII trobem que residien a Molins de Rei, a extramurs, a la Vilanova, com diuen alguns documents, o la vila nova, entre el carrer de baix o Jusà i el riu, prop del palau.

No vam tenir ocasió de veure en peu la finca de can Marc. Per les fotografies que hem pogut examinar,⁵ el

Masovers i visitants davant del portal de la masia Can Marc. La masia avui dia ha desaparegut. Tenia un pati tancat i corrals a baix i habitacions a dalt. Vers 1920. ACSFL. Imatge cedida per Concepció Casas

mas acusava el pas dels anys. L'arquitectura de la vetusta masia obeïa a la clàssica construcció d'un portal o barri que donava accés al pati o l'era de batre; el seu marc, on a quasi totes les masies d'aquest entorn hi havia plantat un lledoner centenari, acollia les dependències annexes, com l'estable, el porxo, els corrals, la pallissa... La masia, situada de cara a migdia, constava de baixos i un pis, amb teulada d'un vessant; la façana era resseguida per un pedrís de lloses, on l'àvia, tot prenent el sol, preparava la menja o desgranava el llegum. A totes les masies que hem pogut visitar hi trobem, als baixos, àmplia entrada, menjador, cuina –aquesta amb la llar de foc, al voltant de la qual en les llargues nits d'hivern la família es reunia i la veu de l'avi contava reiteradament les ventades, bones o dolentes, que la família havia sofert en les guerres, els assalts dels bandoleres...; en fi, el bategar de la vida rural–, el forn per coure el pa i el celler, que en totes les cases de pagès dóna flaire; generalment enfrontada al portal, hi ha l'escala de pujar al pis. En el pis, la sala, l'estança més àmplia i solemne de la casa, com a distribuïdor central: a dreta i esquerra, les habitacions. A la sala de totes aquestes cases se situaven les caixes de núvia i les calaixeres més antigues, algunes amb incrustacions de marqueteria, que al llarg dels anys havien portat les noies amb l'aixovar de núvia i els records més pregonos de la seva infantesa dels quals no havien volgut desfer-se quan havien

entrat al mas en casar-se amb l'hereu de torn. A banda i banda de la finestra de la sala hi havia un pedrís d'obra en el qual seien les noies i els nois quan festejaven –se'n deien festejadors–.

En els llocs de pendís, com aquest lloc de Santa Creu d'Olorda, el vessant de la muntanya, per fer-lo més productiu i pla, era esglaonat amb bancals, feixes o camps amb conreu de vinyes, oliveres, garrofers...; en fi, de secà. Generalment, a cada peça se la distingia amb un nom. El pagès flaira amb il·lusió l'olor de la terra humida o l'alenada de calor que el sol radiant estiuec fa desprendre de la terra assedegada; a la nit, després de donar menjar als animals, abans de falcar la porta, on no hi faltava la creu feta amb fulla de palma que cada any renoven, albira el cel, ja que sap que tot ho tanca a fora.

Els Font del Sol

Antoni Font i Brusi, amb la seva esposa Madrona, el 1773 van adquirir a la carretera uns terrenys on construïren un casal el qual es va denominar cal Puntaire. El seu fill Jacint es va casar amb Josefa del Sol, i es formarà per a la seva successió el cognom compost Font del Sol, que va perdurar. El 16 de maig de 1817, Maria Josefa, viuda de Jacint Font del Sol, i el seu fill

Antoni Font del Sol, botiguer, ciutadans de Barcelona, “van comprar l’heretat anomenada can March, abans mas Roure” (?) a Oleguer d’Argemir i de Lagarza; van comprar 25 mujades de les 34 que tenia l’heretat, pel preu de 6.230 lliures.⁶

Referent a un mas Roura de Santa Creu d’Olorda trobem que en un capbreu de la Pia Almoina de l’any 1347 –capbreu que va treballar molt David Guasch, de Sant Just Desvern; el resultat d’aquest treball es va editar l’any 1984 en el llibre *Quaderns d’estudis santjustencs*, I– en la partida 91 es diu: “[...] corresponent a Miquel Roura, de la parròquia de Santa Creu d’Olorda amb guarda sive franquesa del seu mas anomenat Puig de Dat o Dal’”.

En la nòmina de veïns de Santa Creu d’Olorda de l’any 1464, hi consta Pere Roura i un altre Joan Roura; en un fogatge de 1516, hi consta Jaume Roure i “Joan Roure, si no serà foguejat a Barcelona”; en el fogatge de 1553 hi consta Andreu Roure.

En l’amillament de Santa Creu d’Olorda de 1861,⁷ trobem que el propietari de can Marc era el senyor Antoni Font del Sol. La finca tenia 42 mujades i 11 mundines, repartides en bosc, vinya, etc. El 1868 o 69, va passar al seu fill Eusebi Font del Sol i Ferrer, que era casat amb Maria Dorotea Armengol i Puig, el qual el 1871 va comprar 35 mujades i 8 mundines a Marià Blanch, o sia que era un propietari amb força terra.

L’amic santfeliuenc que fou Llorenç Sans, al qual m’he referit diverses vegades, amb qui coincidíem en els llocs de les nostres investigacions, va escriure en la revista *Va i Ve*, el desembre de 1980:⁸

Quan Antoni Font del Sol, “botiguer de paños”, ciutadà de Barcelona, “el puntaire”, comprà, el 1820 [en una altra ocasió va escriure 1817], la finca de can Marc, a Oleguer d’Argemir i Lagarza, s’obligà al lliurament anual al rector i als obrers de la parròquia de Santa Creu d’Olorda de mitja quartera d’oli per a la llàntia que il·luminava el Santíssim Sagrament, en virtut d’un conveni que afectava de molt antic aquella hisenda.

Eusebi Font del Sol i Ferrer, fill d’Antoni, era un comerciant de vells, tuls i entredós, posseïa la casa coneguda com del Puntaire i el seu clos, del pla de Sant Feliu de Llobregat; aquesta dinastia tenia aquesta finca des de l’any 1773. Tal com hem vist, també tenia la masia anomenada can Marc, de Santa Creu d’Olorda, una antiga pairalia situada al peu del vessant de la

mntanya, prop de Sant Feliu de Llobregat, de la qual ja he parlat, masia des de fa anys desapareguda i enderrocada per l’empresa La Auxiliar de la Construcción, SA, coneguda popularment per Sanson, fundada l’any 1917, la qual va adquirir la masia i les seves terres el 7 d’abril de 1962, entre d’altres, per extreure del subsòl la pedra calcària i bastir-hi unes noves oficines. El mas desapareixia amb la força de la piqueta; la història quedava en papers potser inconexos que hem hagut d’intentar lligar, molts, però, el vent se’ls ha emportat amb la passa lenta si bé mesurada dels segles. També hi havia la font de mina de can Marc, que, tal com recordava un obrer, durant les obres s’hi anava a buscar aigua amb una egua.

En els últims anys, quan n’eren propietaris els Font del Sol –que recordem que no eren pagesos i residien a Barcelona–, el mas era administrat en règim de masoveria. Un dels masovers de més llarga durada fou Josep Calvet, molt popular. En els últims anys, la finca, quan la petita agricultura havia anat cap per a avall, els masovers l’explotaven com a bar i casa de menjars; també com a granja.

Eusebi Font del Sol, vidu en segones noces de Rosa Rodríguez, amb qui va tenir una filla anomenada Carme, va morir el 14 febrer de 1897. El va succeir el seu fill Enric Font del Sol i Armengol, fruit del seu primer matrimoni amb Maria Dorotea Armengol, el qual es va casar en primeres núpcies amb Maria del Carme i en segones amb Anna Campmany i Laporta.

En el Boletín Oficial de la Provincia de Barcelona núm. 192, de data 12 d’agost de 1893, l’alcalde de Santa Creu d’Olorda, Pere Silicis i Bernadàs, recollint la instància presentada per diversos propietaris, sol·licitava el vedat de caça de diverses finques. Referent a can Marc, d’Eusebi Font del Sol, es fa la següent descripció dels llandars de la finca:

A sol eixit o llevant amb Pau Serra, N. Sallent (can Ferriol), Josep Erasme de Janer, Antoni Grases, Josep Solà i Maria Casals de Perellada; per a migdia, amb Maria Casals de Perellada, Josep Erasme de Janer, Joaquim Planas, Josep Borrell i N. Oliveres; per ponent, amb Josep Borrell, N. Oliveres, Joan Pahisa, Bartomeu Pañella, N. Esburnà, N. Negre, Joan Romagosa, Josep Escrivà, Josep Marquet i Joaquim Planas; per cerç (nord) amb Josep Marquet, Jaume Amigó i N. Esburnà.

Quan l’any 1913 es planejava la dissolució del terme municipal de Santa Creu d’Olorda, i se n’estudiaven els límits, especialment quan es referien a les propietats que havien de passar a Sant Feliu de Llobregat,

Enric Font del Sol demanava que la seva finca de Santa Creu d'Olorda passés a aquella població i proposava que la línia de divisió fos pel "Pic de l'Orde, al llarg del qual hi ha un gran tros de paret, on existeixen encara els graons d'una antiga creu de terme, a més de la gran creu de pedra".

Hem trobat, doncs, diverses referències als vestigis d'una antiga creu, potser de terme, o no, al límit amb Sant Feliu de Llobregat.

La creu construïda l'octubre de 1885

El mes de novembre de 1880, Eusebi Font del Sol i Ferrer trobant-se el seu fill Enric greument malalt de tifus —una malaltia de la qual en aquella època pocs se'n sortien—, després d'extremunciar-lo, va prometre que si es guaria, faria aixecar una creu de pedra de grans dimensions en el puig d'Olorda o puig Aguilar, on deien que es paraven les àlguies per reposar en el seu volt majestuós. La ressenya a què he tingut accés és un esborrany o potser una còpia del document que es va soterrar en erigir la creu, que sembla escrit pel mateix Enric Font del Sol i Armengol, en el qual diu que aquell dia havia de rebre la llicenciatura en dret civil i canònic per la Universitat de Barcelona.⁹

Obtinguda la gràcia de la recuperació de la salut del fill, va fer l'encàrrec a l'escultor marbrista Joan Bautista Figueras, de Barcelona, per tal que li construís una creu amb pedra de Montjuïc, ja que no va trobar qui la fes amb pedra de la muntanya de Santa Creu d'Olorda. En aquella època, de les pedreres de la muntanya de Montjuïc s'extreia la pedra amb la qual es construïen molts dels grans edificis modernistes de la ciutat i, segons he llegit, part de la façana del temple de la Sagrada Família. Ara, els penya-segats i els clots sembla que es volen convertir en uns atractius llocs turístics. Seria un gran mirador.

Referent a la creu, es va convenir que el fust estaria format per cinc blocs de pedra i que la creu faria cinc metres d'altura, els braços tindrien un total de dos metres cinquanta centímetres; el diàmetre de les pedres en forma de cilindre seria de cinquanta centímetres. El pes total fou de 3.800 quilos. El preu de la creu va pujar a cinc-centes pessetes.

Els Font del Sol van haver de comprar un tros de terreny més i fer construir un camí o carretera fins on havia de situar-se la creu.

El transport des de Barcelona es va efectuar el dia 24 d'octubre de 1885, per la carretera Reial, amb quatre carros fins al peu de la muntanya d'Olorda, on

Socis de l'Ateneu al cim del Puig d'Olorda a Santa Creu. Entorn 1920. ACSFL. Imatge cedida per l'Ateneu Santfeliuenc

s'ajuntaren cinc cavalls en tronc tirant d'un carro i fou pujada peça per peça (cada una pesava més de cinc-cents quilos), guiats i excitats per cinc homes. En pujar la tercera peça es van trobar amb la sorpresa que una de les peces que ja era a dalt de la muntanya, "uns mals intencionats", diu la ressenya, "l'havien fet rodolar muntanya avall, trencà pins i mates, i parà al peu de carretera, sense deteriorar-se ni fer cap desgràcia personal". El fet va produir gran indignació tant a la gent que ho presenciava com als que feien el transport.

La mala pensada no va quedar així, ja que el transportista perjudicat va demanar responsabilitats als autors del fet, que havien estat identificats per la gent, i presentà denúncia al Jutjat de Santa Creu d'Olorda i a la comandància de la Guàrdia Civil. Els causants, o els pares, es van avenir a pagar els perjudicis, valorats en 10 duros, més la part proporcional del treball dels cinc homes, transport, arbres arrasats, retard a retornar a Barcelona, etc. En total va sumar 19 duros i 14 rals.

La creu, situada a 435 m d'altitud, fou solemnement beneïda el dia 4 de novembre de 1885 pel senyor rector mossèn Gaietà Urpí. S'hi va soterrar una ampolla amb una relació (?), diaris i monedes. La creu, situada al cim, tenia un gran impacte i va esdevenir un gran mirador de les comarques del Baix Llobregat i del Vallès.

Poc va durar aquesta creu, ja que a les set del matí del dia 2 d'agost de 1903, mentre se celebrava la primera missa a la parròquia es va originar una tempesta amb més llamps i trons que pluja: la gropada es va concentrar al puig d'Olorda. Es va veure un gran reflex d'un llamp i es va sentir l'enorme esclat d'un tro. Tots els que eren a l'església van quedar espordits; el rector que feia la prèdica, primer va callar i després va abreviar.

Una ressenya o article publicat en el diari *La Veu de Catalunya* el dia 29 d'octubre de 1903 –diari políticament vinculat a la Lliga Regionalista–, suplicat al director i subscrit per Enric Fuentes, a fi d'informar els excursionistes de l'accident que havia sofert la creu, després de fer un resum de la història de la parròquia de Santa Creu d'Olorda, explica que anaven d'excursió per aquest lloc i de sobte van veure que al cim de la muntanya no hi havia la creu. Aquesta ressenya ens permet tenir una memòria fidel dels fets.

La part de la ressenya que extraiem diu:

Tan bon punt arribàrem davant de can Serra, entràrem a

preguntar què s'havia fet d'aquell monument de pedra. La Roseta de can Serra –diu la crònica– és una xicoteta d'allò més bufona i eixerida que si li preguntes si té promès, vos dirà que no, i si li pregunteu si li agradaria casar-se, vos dirà que sí.

- Ja veurà, s'ha de fer un pensament un dia o un altre. Com que aquí dalt sempre som els mateixos... Fa tristor de vegades...

La Roseta fou qui ens explicà el fet:

El dia 2 d'agost, festa de la Mare de Déu dels Àngels, la vella de can Serra, l'hereu i la Roseta varen anar a missa de sis. Justament hi havia una bona colla de parroquians a l'església; aquell matí n'érem vuit o nou.

El sol picava un xic, feia ponentada, un vent tot calent, i pel costat de Vilafranca pujaven quatre núvols esclarisats i amb posat d'ensopits.

Vet aquí que el senyor rector digué la missa i després féu un sermó. A mig sermó començaren a veure's llamps i sentir-se trons. I va fer un llampec tan enlluernador, seguit d'un tro tan fort, que tothom quedà esglaiat i el senyor rector sense paraula.

- Tiri endavant, mossèn Francisco –digué l'hereu de can Serra al senyor rector–, tiri endavant: és que el temps està enfadat per aquí fora.

El sermó s'acabà seguidament i la gent eixí de l'església.

No havia plogut gairebé gens; una gotellada grossa que ni va eixugar la pols.

Ja no tronava, ni quedava rastre de borrasca, però tothom sortí esverat, perquè de tro com aquell, tan eixordador, no se n'havia sentit mai cap a la muntanya d'Olorda; els sis xiprers del cementiri encara tremolaven; les dues creus de ferro del fossar s'havien decantat.

Tot d'una, la vella de can Serra, estenent el braç, signà el puig.

- La creu! -digué.

Tothom guaità cap al cim de la muntanya: la creu no hi era.

L'hereu de can Serra i la Roseta marxaren cap a casa; la vella s'enfilà cap al puig i no va pas estar un quart d'hora per arribar-hi.

Els braços de la creu jeien per terra i de l'arbre no en quedava més que un bocí: un llamp l'havia enderrocada, feta a trossos.

Mossèn Francesc Alguer, el rector de Santa Creu d'Olorda, va explicar-nos el fet del dia dos d'agost, tal com l'havia contat la Roseta de can Serra.

I també va dir-nos el senyor rector que don Enric Font del Sol havia promès que, dintre de poc, tornaria a ser cert el que deien aquests quatre versos dels Goigs.

Y en est puig tan enlairat / una creu eixampla els braços / protegint ab sos braços / tot lo pla del Llobregat”.

Entre la documentació existeix un ofici del procurador causídic de Sant Feliu de Llobregat que notifica el sucès al senyor Enric Font del Sol –el fill, llavors ja propietari–, un altre del rector i també una carta de l'administrador.

Refer la creu i situar-la va costar un total de 413'25 pessetes (el jornal, no l'hora, es pagava a 6 pessetes).

Així, Enric Font del Sol i Armengol va disposar l'aixecament d'una nova creu, de les mateixes mides i construïda per la mateixa empresa, llavors regida pel fill Joan Figueres. Poc va poder aprofitar-se de la pedra de la creu enderrocada pel llamp, “el capçal i la segona pedra del fust, que són part de la peça que formava els braços de l'anterior”. S'hi va situar un parallamps, el cable del qual passava per l'interior del fust de la creu. Del parallamps i del transport se'n van fer càrrec el senyor rector, Francesc Xavier Alguer, i Llorenç Serra, propietari del conegut mas can Serra (ara un mas rònc), els quals van firmar un compromís el dia 25 de novembre de 1903. No sabem per quina causa –creiem que per una llarga malaltia del rector, ja que va morir el dia 1 de març de 1905–, la creu no fou beneïda fins al 24 d'abril de 1905. L'oficiant va ser mossèn Hermenegild Bach, nou rector de la parròquia.

Quan el primer de gener de 1916 es va dissoldre el municipi de Santa Creu d'Olorda, tal com havia defensat el senyor Enric Font del Sol i Armengol, el qual era casat amb Anna Campmany i Laporta, la creu i la masia can Marc van passar a formar part del municipi de Sant Feliu de Llobregat; n'era la propietària Lògia (?) Font del Sol. Enric Font del Sol va morir el 18 de març de 1921, sense deixar descendència directa.

Les vicissituds de la creu del puig d'Olorda, però, havien de continuar, ja que a conseqüència dels fets revolucionaris, després de l'aixecament militar del juliol de 1936, la creu fou destruïda, aquesta vegada per la mà de l'home.

El lloc de Santa Creu d'Olorda, sense la creu situada al

puig, no era el mateix. Així, l'any 1957, l'empresa explotadora de la muntanya la va aixecar de bell nou, aquesta vegada construïda amb ciment armat, i se la veia des de tot el Llobregat. La creu feia 11 m d'altura i 0,81 en quadre, i hi havia deu esglaons per pujar a l'altar que formava part de l'estructura.

La mateixa empresa, creiem que l'any 1978, la va enderrocar –semblava castigada pel destí– per tal d'extreure pedra d'aquell sector, i va prometre al rector que quan acabessin l'extracció d'aquell indret, la construirien novament.

De la invitació de 1979 al viacrucis, que va efectuar mossèn Ignasi Armengou, n'extrec les següents paraules:

Cal fer referència a la promesa de l'any passat de l'empresa Sanson, que un cop esgotada la beta de la roca apta per a convertir-la en ciment, esgotament que es preveu pròxim, i per tant evitarà qualsevol perill d'enderrocament per efectes tècnics, aixecarà, a les seves costes, una nova Creu, substituint la que, de segles, presidia el puig d'Olorda.

Tot i les promeses, passaven els anys i la creu no es tornava a construir. Cada any, un dissabte de Quaresma, se celebrava un viacrucis per tal de pregar per la reconstrucció de la creu al cim de la muntanya d'Olorda, creu que moltes generacions havien vist situada allí.

Després de repetides gestions i amb la tenacitat i fermesa de mossèn Ignasi Armengou i Sañas, rector de la parròquia de Sant Bartomeu de la Quadra (lloc documentat des del segle XII) i encarregat de la polida església parroquial de Santa Creu d'Olorda (documentada des del segle XI), fou construïda la creu actual, també de ciment armat i de dimensions més reduïdes. Fou beneïda el dia 11 de maig de 1991, en una solemne festa, per monsenyor Ramon Daumal i Serra, bisbe emèrit de Barcelona.

La creu és allí, rodejada de verds de tonalitats canviants, rebent, en algunes ocasions, el brogit del vent i els elements desfermats; els més, però, nits plàcides coronades per l'atzur del cel estelat, tot guanyant, pas a pas, l'albor del nou dia que augura jornades de sol radiant que amanyagarà el puig d'Olorda. La creu d'Olorda ha passat a ser d'un exvot a un símbol de Santa Creu d'Olorda.

Aquells aplecs (1910-1976), de gran convocatòria, que el Dilluns de Pasqua Florida congregaven al peu de la

muntanya una multitud d'amants de les sardanes, i les cantades de l'Orfèu Pàtria, tot sota l'organització de l'entitat Joventut Catòlica, de Molins de Rei, formen part de la història d'aquest lloc, que vam intentar resseguir en el nostre llibre. Les muntanyes quedaven impregnades de l'alegria de la gent, que s'hi congregava; l'eco de les cobles seguia ressonant llargament; la gent d'aquella època ho recorda amb nostàlgia. Almenys dues sardanes foren dedicades a l'aplec de Santa Creu d'Olorda, una pel compositor molinenc Julià Canals, amb *Aires de Santa Creu*, i l'altra per l'hospitalenc Jaume Ventura Tor (1911-1985), que va titular *L'Aplec de Santa Creu*. La gent es feia la foto de record al peu de la creu d'Olorda.

En l'avinentesa de situar-hi la creu actual es van reeditar novament els antics Goigs de la parròquia de Santa Creu d'Olorda, en els quals es van inserir, en el revers, unes notes que recopilaven la història de les creus del puig d'Olorda, que avui ampliem amb aquest treball monogràfic a la llum de la documentació que ens ha estat facilitada.

NOTES.

¹ Arxiu del Museu Municipal de Molins de Rei.

² Editorial Rafel Casulleras, Barcelona, 1930

³ ACA, Cartulari de Sant Cugat del Vallès, doc.1043.

⁴ Llorenç Sans, *Va i Ve*, núm. 67, pàg. 22, Sant Feliu de Llobregat, 1986.

⁵ ACSFL, Arxiu fotogràfic.

⁶ Llorenç Sans, *Va i Ve*, núm. 67, pàg. 22, Sant Feliu de Llobregat, 1986.

⁷ ACSFL, Amillament.

⁸ Llorenç Sans, *Va i Ve*. Núm. 67, pàg. 22, Sant Feliu de Llobregat, 1986.

⁹ Arxiu familiar dels Font del Sol.